



Valstybinio audito ataskaitos santrauka

AR VAIKŲ SOCIALIZACIJOS CENTRŲ VEIKLA REZULTATYVI

2013 m. liepos 29 d. Nr. VA-P-50-11-10



Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

Ataskaitoje vartojamos sąvokos:

Delinkventinis elgesys¹ – poelgiai, pažeidžiantys esamas elgesio normas, bet nesukeliantys rimto pavojaus ir nedarantys didelės žalos.

Nepilnamečių justicija² – nepilnamečių administracinė ir baudžiamoji justicija.

Pozityvioji socializacija³ – pozityvių veiksmų politika (pozityviosios socializacijos scenarijai), kuriais remdamiesi tam tikri asmenys ar jų grupės koreguoja socializacijos subjektų elgseną, siekdami įtvirtinti kultūros pozityviuosius komponentus ir sudaryti užkardą visuomenei nepriimtinių šios kultūros elementų pasekmėms.

Resocializacija⁴ – asmens socialinio statuso ir vertybinių orientacijų grąžinimas kryptingomis socialinėmis, pedagoginėmis, psichologinėmis, ugdymo ar kitomis priemonėmis, siekiant integruoti asmenį į visuomenę.

Vaiko vidutinės priežiūros priemonė⁵ – vaikui taikomas įpareigojimas, kurį vykdant vaikas yra ugdomas, prižiūrimas, jam teikiama švietimo pagalba ir kitos paslaugos vaikų socializacijos centre.

Ataskaitoje vartojamos santrumpos:

VPP – vaiko vidutinė priežiūros priemonė;

VSC – vaikų socializacijos centras;

VTAS – savivaldybės vaiko teisių apsaugos skyrius.

¹ Visuotinė lietuvių enciklopedija, t. 4, Vilnius, 2003, p. 593.

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-09-02 nutarimas Nr. 1070 „Dėl nepilnamečių justicijos 2009–2013 m. programos patvirtinimo“, 5 p.

³ Pozityvioji socializacija kaip ugdymo paradigma, VPU, 2007, p. 5.

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-09-02 nutarimas Nr. 1070, „Dėl nepilnamečių justicijos 2009–2013 m. programos patvirtinimo“, 5 p.

⁵ Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, 2007-06-28 Nr. X-1238 (2010-12-14 Nr. 1232 redakcija), 2 str., 10 p.

SANTRAUKA

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme⁶ numatyta, kad viena iš auklėjimo drausminio poveikio priemonių, kuri gali būti taikoma vaikui už nuolatinius ir piktybinius teisės pažeidimus bei pavojingos (nusikalstamos) veikos padarymą, yra vaiko atidavimas į specialiąją auklėjimo ir drausmės įstaigą tik teismo sprendimu įgaliotų institucijų teikimu.

Specialioji auklėjimo ir drausmės įstaiga, atsižvelgiant į Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo nuostatas, yra vaikų socializacijos centras – valstybinė bendrojo lavinimo mokykla, vykdanči vaiko vidutinės priežiūros priemonę⁷. Minėta priemonė – vaikui taikomas įpareigojimas, kurį vykdant vaikas yra ugdomas, prižiūrimas, jam teikiama švietimo pagalba ir kitos paslaugos vaikų socializacijos centre⁸.

Švietimo ir mokslo ministerija nuo 2010 m. liepos 1 d. (panaikinus apskričių administracijas) tapo vaikų socializacijos centrų savininko teises ir pareigas įgyvendinančia institucija.

Lietuvoje 2012 metais veikė 6 centrai, kuriuose 2012 m. sausio 1 d. duomenimis buvo ugdoma 160 mokinių. Minėti centrai yra finansuojami valstybės biudžeto lėšomis. 2010–2012 metais jiems buvo skirta kiek daugiau nei 30 mln. Lt asignavimų (žr. 2 priedą).

Audito tikslas – įvertinti, ar VPP organizuojama ir įgyvendinama rezultatyviai.

Audito metu nagrinėjome:

- Ar VPP organizuojama ir vykdoma laikantis individualizavimo principo?
- Ar švietimo pagalba vaikui pakankamai individualizuota?
- Ar VSC užtikrinamas individualizuotas vaiko formalusis ir neformalus švietimas?
- Ar VSC specializuoti pagal vaikų amžių ir emocijų-elgesio sutrikimus?
- Ar per teismo nustatytą VPP vykdymo terminą suteikiama rezultatyvi pagalba vaikui?
- Ar vaikai dalyvauja rengiant vidutinės priežiūros priemonės vykdymo planus?
- Ar vaiko adaptacija VSC vykdoma efektyviai?
- Ar atsakingos už VPP organizavimą ir vykdymą institucijos pakankamai bendradarbiauja siekdamos teigiamos vaiko socializacijos?
- Ar vaikų elgesio pažanga VSC vertinama tinkamai?

Audituojamas 2010–2012 m. laikotarpis. Analizuojant tendencijas ir pokyčius buvo naudojami ir ankstesnių metų duomenys.

Auditą atlikome Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijoje, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje, Vilniaus vaikų socializacijos centre, Kauno vaikų socializacijos centre, Gruzdių vaikų socializacijos centre, vaikų socializacijos centre „Širvėna“, Kauno vaikų socializacijos centre „Saulutė“, Vėliučionių vaikų socializacijos centre, Biržų rajono, Kauno miesto, Šiaulių miesto ir Vilniaus miesto savivaldybių Vaiko teisių apsaugos skyriuose, Vilniaus apskrities vyriausioje policijos komisarijate, Nacionalinėje mokyklų vertinimo agentūroje, Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centre.

Įvertinę audito metu surinktus įrodymus, pateikiame valstybinio audito išvadas ir rekomendacijas.

⁶ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996-03-14 Nr. I-1234 (2003-04-03 Nr. IX-1440 redakcija), 49 str. 3–5 d.

⁷ Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, 2007-06-28 Nr. X-1238 (2010-12-14 Nr. 1232 redakcija), 2 str. 12 p.

⁸ Ten pat, 2 str. 10 p.

IŠVADOS

1. Nesukuriamos pakankamos prielaidos rezultatyviai vaikų socializacijai, nes institucijos, atsakingos už vaiko vidutinės priežiūros priemones (Švietimo ir mokslo bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, teisėsaugos institucijos, savivaldybės, vaikų socializacijos centrai, vaiko tėvai/globėjai/rūpintojai), nepakankamai bendradarbiauja jas įgyvendindamos:
 - vaikų socializacijos centrai ir savivaldybės nedirba su vaiko tėvais, globėjais ar rūpintojais, kai vaikas yra socializacijos centre, teismai neskiria tėvams įpareigojimo lankyti kursų (1.3 poskyris);
 - nepilnamečių inspektoriai pagal vaiko gyvenamąją vietą ne visada iš anksto informuojami išleidžiant vaikus atostogų ir, pasibaigus vidutinės priežiūros priemonės vykdymo terminui, išleidžiant vaiką iš socializacijos centro (1.3 poskyris) ;
 - nėra resocializacijos programų, kad vaikai galėtų įtvirtinti įgytus prosocialius įgūdžius, išėję iš socializacijos centrų (1.4 poskyris);
 - nėra numatytas tarpinstitucinio bendradarbiavimo mechanizmas (1.3 poskyris).
2. Nerenkama statistinė informacija, ar iš vaikų socializacijos centrų išėję vaikai nenusikalsta vėl ir kokios nusikaltimų tendencijos, todėl vaikų socializacijos centrų veiklos rezultatyvumas vertinamas nepakankamai ir politika formuojama neturint pakankamos informacijos (2 skyrius).
3. Vaiko vidutinės priežiūros priemonės taikymas nepakankamai rezultatyvus, nes 2011 m. sutrumpinus vidutinės priežiūros priemonės vykdymo terminą iki 1 metų, apie 10 kartų išaugo termino pratęsimų skaičius ir padaugėjo pakartotinai sugrįžusių vaikų į socializacijos centrus skaičius (1.2 poskyris).
4. Vaikams teikiama pagalba nėra pakankamai individualizuota:
 - centrai nėra specializuoti pagal vaikų amžių ir emocijų-elgesio sutrikimus (1.1 poskyris);
 - vaikas nedalyvauja tada, kai rengiamas jo vidutinės priežiūros vykdymo planas, o planas ne visada tikslinamas ir aptariamas kartu su vaiku (2.1 poskyris);
 - vaikų, atvykusių į socializacijos centrą, adaptacijai skiriama nepakankamai dėmesio (2.1 poskyris);
 - centruose trūksta švietimo pagalbos specialistų (psichologų, socialinių pedagogų, specialiųjų pedagogų), tai yra tų, kurie „arčiausiai vaiko“ (2.3 poskyris)
5. Socializacijos centruose sudaromi skirtingi vidutinės priežiūros priemonės planai, vaikų elgesio pokyčius skirtingi darbuotojai vertina skirtingai, vaikų socializacijos centrų savivaldybių administracijų direktoriams teikiama skirtingo išsamumo vidutinės priežiūros priemonės vykdymo išvada. Neturint informacijos pateikiamos vadovaujantis bendrais kriterijais, atsakingoms institucijoms yra sudėtinga įvertinti vaiko elgesio pokyčius, taikytų priemonių veiksmingumą, planuoti tolesnį darbą su vaiku.(2.2 poskyris).

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai:

1. Siekiant, kad vaiko vidutinės priežiūros priemonė būtų rezultatyvi, priimti sprendimus, kurie užtikrintų:
 - institucijų bendradarbiavimo principo įgyvendinimą. (1 išvada);

- kontrolę dėl vidutinės priežiūros priemonės vykdymo termino pratęsimo vaikui savavališkai pasišalinus iš vaikų socializacijos centro (3 išvada);
 - kad socializacijos centras palaikytų ryšį su vaiko aplinkos institucijomis, vaikui esant centre ir iš jo išėjus (1 išvada);
 - kad vaikų socializacijos centrų etatų normatyvuose būtų daugiau švietimo pagalbos specialistų (4 išvada).
2. Siekiant individualizuotos rezultatyvios pagalbos vaikui parengti ir patvirtinti:
 - Tvarką ir kriterijus, kaip rinkti ir vertinti statistinę informaciją apie vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo rezultatyvumą (2 išvada);
 - vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo plano pavyzdinę formą; vaikų elgesio pažangos vertinimo kriterijus ir tvarką; vidutinės priežiūros priemonės vykdymo eigos išvados savivaldybės administracijos direktoriui formą. (5 išvada).
 3. Siekiant labiau individualizuotos pagalbos vaikui, apsvarstyti galimybę specializuoti vaikų socializacijos centrus pagal vaikų poreikius (elgesio ir emocijų sutrikimus, amžių) (4 išvada).
 4. Siekiant efektyvesnės pagalbos vaikui, sudaryti sąlygas socializacijos centrų darbuotojams nuolat kelti kvalifikaciją ir gauti metodinę pagalbą (4 išvada).

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai bei Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai:

Siekiant rezultatyvios vaikų socializacijos, užtikrinti, kad būtų parengtos ir vykdomos programos, skatinančios geresnį nepilnamečių resocializacijos procesą vaikui esant socializacijos centre ir iš jo išėjus (1 išvada).